

Bokredaktör: Gun Berfelt Tel: 08-790 34 80

Bra komplement till svensk öppenvårds-litteratur

Per Bergsjø, Jan Martin Maltau, Kåre Molne, Britt-Ingjerd Nesheim, red. **Gynekologi**. 2. utgåve. 302 sidor. Oslo: Universitetsforlaget, 1997. Pris 495 nkr. ISBN 82-00-42175-9.

Recensent: Ingrid Wikström, med dr och avdelningsläkare, kvinnokliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala.

Efter sju år utkommer en reviderad andra upplaga av norska »Gynekologi» under redaktion av de fyra professorerna Bergsjø, Maltau, Molne och Nesheim. Dessa personer är också huvudredaktörer för »Obstetrik» som utgavs på samma förlag 1993. Förutom de fyra redaktörerna består författargruppen av tio experter inom olika specialområden.

I 25 kapitel berörs gynekologisk historik, anatomi, fysiologi och embryologi, undersökningsteknik, utredningsgång och behandling vid olika symtom och sjukdomstillstånd, prevention och förebyggande hälsovård, sexologi och sexuella funktionsstörningar, sedlighetsbrott, psykosomatisk gynekologi, lagar och regler för kvinnosjukvården i Norge samt en kort orientering om de vanligaste gynekologiska operationerna.

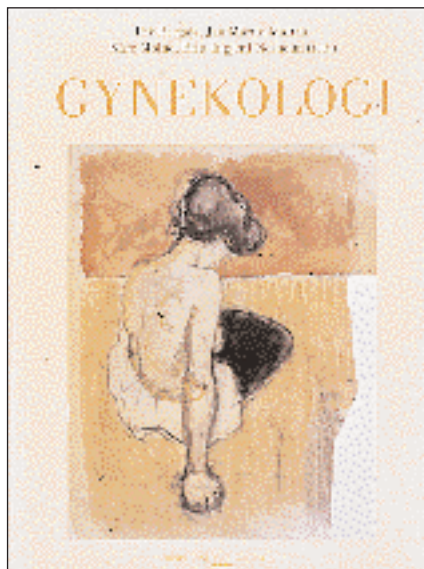
Hög kvalitet

Boken är väl uppdaterad och håller faktamässigt genomgående hög kvalitet. Den ger en bred framställning av olika åkommor inom både öppen och slutna gynekologisk vård. Det råder en god balans mellan de olika avsnittens omfång, mellan översiktsinformation och detaljer.

Ett trevligt inslag i de flesta kapitlen är en kort biografisk faktaruta om de egennamn som blivit en del av den medicinska terminologin. Något man saknar i denna bok är en referenslista som skulle möjliggjort en noggrannare textgranskning.

Väl illustrerad

Boken är mycket trevlig att läsa, har ett behändigt format och är väl illustre-

rad med tabeller och bilder både i form av tecknade figurer och foton i färg eller svartvitt.

Tyvär är de kolposkopiska och histologiska bilderna svartvita i avsnitten som berör genitala infektioner, cervixdysplasier och cervixcancer.

Täcker väl kunskapsområdet

Boken vänder sig till läkarstuderande, allmänmedicinare, blivande gynekologer, barnmorskor och sjuksköterskor inom kvinnosjukvård och primärvård. Den kan förhoppningsvis också användas inom vårdhögskolornas utbildningar.

Boken täcker väl in kunskapsområdet för de kategorier som den riktar sig till.

Det norska språket kan möjligen vara ett hinder för förståelsen och bokens spridning i Sverige, men enstaka, svårtolkade ord kan som regel förstås i sitt sammanhang.

Användbar i svensk sjukvårdsmiljö

Terapitraditionerna skiljer sig ofta bara i smärre detaljer mellan Norge och Sverige. Boken är mycket användbar för svensk sjukvårdsmiljö med komplettering för de avsnitt som till exempel rör svensk abortlagstiftning, preventivmedelsrådgivning, smittskyddslagens tillämpning och regler för assisterad befruktning.

Den kan ses som ett mycket värdefullt, uppdaterat komplement till böcker i öppenvårdsgynekologi som idag används i undervisningen. •

Stroke-enheter – en vetenskapligt väldokumenterad vårdform

Peter Langhorne, Martin Dennis, eds. **Stroke units: an evidence based approach**. 112 sidor. London: BMJ Books, 1998. Pris £27. ISBN 0-7279-1211-9.

Recensent: Kjell Asplund, professor, medicinkliniken, Norrlands Universitetssjukhus, Umeå

Medan vi har mycket stora krav på den vetenskapliga dokumentationen när det gäller nya, strikt medicinska insatser – särskilt nya läkemedel – så genomförs organisatoriska förändringar inom sjukvården ofta på en höft, utan krav på att effekterna av nyordningarna skall vara dokumenterade. Grundregeln är: ju större förändringar, desto bräckligare vetenskapligt underlag.

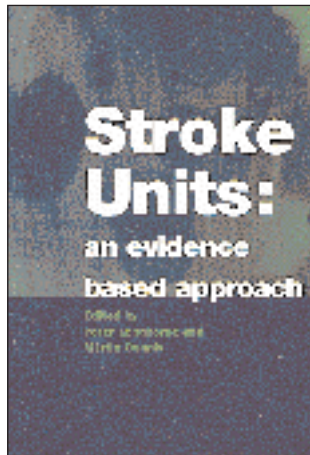
För beslutsfattare och personal i slaganfallsvården

Inom den patientnära medicinen finns ändå en del exempel på att nya vårdformer faktiskt är vetenskapliga. Ett av de bästa exemplen är införandet av stroke-enheter. Nitton randomiserade prövningar har genomförts. Alla är dock små. Därför är översiktsanalyser till särskilt stor hjälp när det gäller att få en samlad bild av effekterna. Dessa meta-analyser har genomförts som ett samarbetsprojekt mellan de prövare (därav fyra från Sverige) som lett de 19 studierna. Arbetet har letts av Peter Langhorne, geriatriker i Glasgow. Denne har nu tillsammans med sin internmedicinske kollega i Edinburgh, Martin Dennis, i bokform sammanställt den vetenskapliga dokumentationen kring stroke-enheterna. Detta är en bok både för dem som är aktiva i slaganfallsvården och för den ambitiösare delen av sjukvårdens beslutsfattare.

Övertygande data visar god effekt

Som sig bör, inleds det hela med en historik – från den första enheten, inrättad på Nordirland i slutet av 1940-talet, till dagens vitt spridda utbyggnad av stroke-enheter. Så följer en diskussion

ANNONS

om hur organisatoriska nyordningar som stroke-enheter skall utvärderas. Tyngdpunkten i boken ligger sedan på den samlade redovisningen av den vetenskapliga dokumentationen kring stroke-enheter. De allra flesta av dessa data finns tillgängliga i publicerade vetenskapliga artiklar och elektroniskt i The Cochrane Library. Men den samlade bilden boken ger är ändå av stort värde, inte minst för dem som söker argument för att bygga upp stroke-enheter.

Här redovisas övertygande data om hur vård på stroke-enheter i akutskedet, jämfört med vård på vanliga vårdavdelningar, minskar risken för tidig död och markant ökar möjligheterna att återvända till ett aktivt liv efter slaganfallet. Bland subgruppsanalyserna finns en del godbitar, t ex att effekterna inte är beroende av om enheterna inrättas på medicinska, neurologiska eller geriatriska kliniker, eller att enheter med mycket korta vårdtider (högst en vecka) inte har någon gynnsam effekt.

Ointressanta hälsoekonomiska aspekter

I boken finns också ett avsnitt om hälsoekonomiska aspekter på stroke-enheter. Detta kapitel bygger mest på brittiska siffror och är mindre tillämpligt på skandinaviska förhållanden. Det vetenskapliga underlaget för kostnadsberäkningarna är bräckligt, och avsaknaden av hälsoekonomisk kompetens hos författarna lyser igenom. Desto bättre är några avslutande kapitel om hur det vetenskapliga underlaget skall tillämpas i vardagssjukvården och hur forskningen kring slaganfallsvårdens organisation skall drivas vidare.

Sverige föregångsland

Sverige är det land där uppbyggan-

den av stroke-enheter nått längst. Detta är ett gott exempel på hur betoningen på evidensbaserad sjukvård i Sverige inte bara leder till att gamla, dåligt dokumenterade metoder i vår sjukvård rensas ut utan också till att nya effektiva, men kanske inte så spektakulära metoder lyfts fram. •

Ny lärobok i forskningsetik fyller ett stort behov

Birgitta Forsman. **Forskningsetik. En introduktion.** 138 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1997. Pris 264 kr. ISBN 91-44-00484-2.

Recension: Gisela Dahlqvist, professor i pediatrik, Umeå, ordförande i Medicinska forskningsrådets nämnd för forskningsetik.

Ämnesområdet forskningsetik börjar långsamt introduceras i den svenska universitetsvärlden. Inte minst inom den medicinska forskarvärlden har ju debatten kring såväl forskningsetik (exempel: kan man forska på foster?) och forskareetik, dvs debatten kring ohederlighet i forskningsprocessen, aktualiserat behovet av obligatorisk utbildning i ämnesområdet forskningsetik.

Initiativ har också tagits från enskilda universitet och via MFRs nämnd för forskningsetik, och glädjande nog finns nu på de flesta medicinska fakulteter någon typ av utbildning i ämnet.

Det är mot denna bakgrund utomordentligt glädjande att Birgitta Forsman från institutionen för medicinsk etik i Lund (Sveriges enda institution i detta ämne) med sin bok fyller ett viktigt behov av kurslitteratur. Boken fyller sin intention att både ge ett relevant bakgrundsmaterial och en rimlig överblick över nationella och internationella forskningsetiska regler, konventioner och praxis och ge ett teoretiskt stoff som inledning till forskningsetiska diskussioner. Trots bokens ringa format ger Birgitta Forsman översiktligt ett bra underlag för både undervisning inom ämnesområdet problem vid planering och

genomförande av forskning samt inom ämnesområdet forskningsfusk och vetenskaplig ohederlighet.

Många exempel från medicinsk forskningsfär

Många av exemplen som redovisas och diskuteras kommer från den medicinska eller biomedicinska forskningsfären, inte minst diskussionen om djurförsök bör vara av stort intresse för medicinska grundforskare. Ett av de mest spännande avsnitten i boken (som man hoppas skall leda till debatt bland forskarstuderanden och i forskarvärlden överhuvudtaget) är diskussionen om forskarens ansvar vid användning av forskningsresultat. Kopplingen mellan vetenskapen och samhället blir tydlig, och det är denna debatt som nu aktualiserats framför allt i och med de stora framstegen på genteknologins område.

Engagerande framställning

Birgitta Forsman är docent i vetenskapsteori och arbetar i grunden med en filosofisk referensram, och hon förmår på ett pedagogiskt sätt tydliggöra en del grundläggande begrepp och problem samtidigt som hennes djupa kunskaper inom inte minst den medicinska forskarvärlden gör framställningen konkret och engagerande.

Sammanfattningsvis kan denna lilla bok, som omfattar endast 138 sidor inklusive en diger litteraturlista, varmt rekommenderas till såväl medicinsk forskarutbildning som medicinsk grundutbildning. Den som läst Forsmans introduktion kommer att börja reflektera över forskningens moraliska innehåll i historisk tid, i nutid och i framtid. Förhoppningsvis ökar också nyfikenheten på många av de litteraturreferenser som anges. •